

НАПРЯМ 10. УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКІ ВІДНОСИНИ: ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-325-8-56>

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА СЛОВАЧЧИНИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНУ

Тодоров Ігор Ярославович

*доктор історичних наук,
професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій
Ужгородського національного університету*

Основними національними правовими актами що регулюють національну безпеку Словацької Республіки, є: Акт про функціонування Ради Безпеки Словацької Республіки в мирний час; Стратегія безпеки Словацької Республіки; Оборонна стратегія Словацької Республіки; Конституційний акт про безпеку Словацької Республіки; Закон про оборону; Державний закон про управління кризовими ситуаціями; Закон про мобілізацію економіки тощо.

Відповідно до Стратегії безпеки Словацької Республіки 2021 р. одним із основних завдань держави в демократичному суспільстві є забезпечення безпеки усіх своїх громадян, їхніх прав, свобод і власності. Підготовка нової Стратегії безпеки Словацької Республіки була реакцією на постійні зміни в середовищі безпеки та необхідність комплексного підходу до гарантування безпеки Словаччини в контексті членства в Північноатлантичному альянсі та Європейському Союзі. Найближче сусідство з ЄС і НАТО значною мірою може вплинути на владні амбіції тих акторів, які не вагаючись використовують військову силу в порушення міжнародного права (натік на Росію, але вона не названа! І.Т.). Наявність невирішених конфліктів і нестабільності в сусідстві з євроатлантичним регіоном має прямий негативний вплив на безпеку та процвітання Словацької Республіки та її союзників. Словацька Республіка підтримає розвиток критичного мислення, особливо серед молоді, та боротьбу з дезінформацією та пропагандою, використовуватиме передовий досвід і рекомендації міжнародних організацій, а також експертного середовища [1].

Особливістю Словаччини є те, що ще до широкомасштабного вторгнення вона мала значну кількість людей, які із симпатією ставилися до Росії, сприймали наративи російської пропаганди, політику Путіна. Великий вплив на формування суспільної думки мала російська

пропаганда, яку в Словаччині поширюють політичні, медійні та громадські спільноти. Ситуація змінилася із початком широкомасштабного російського вторгнення. Значна кількість людей підтримала Україну, українських біженців, а словацька влада першою із західних партнерів зробила суттєві та символічні кроки щодо передачі Україні оборонного озброєння – системи ППО С-300, гаубиці «Зузана», броньованої техніки, іншої важливої допомоги.

В той же час за рік великої війни підтримка словаками українців, зокрема біженців, зменшилася. Це пов'язано також із нарративами, які поширюють, зокрема, певні політичні сили, які доречі взяли гору на дострокових виборах 2023 р. Серед цих нарративів критика передачі зброї, яка «послаблює захист Словаччини», «Росія переможе все одно», «ми штовхаємо Словаччину до війни», «ми станемо ціллю Росії», «надсилання зброї тільки продовжить конфлікт», критика санкцій, «без російського газу ми замерзнемо, ми маємо торгувати із Росією» та інші.

Результати спеціальної хвилі опитування «Як вам у Словаччині?» свідчали, що більшість словаків (78,2%) задоволені офіційною реакцією Словаччини на війну в Україні, яка засудила напад військ Російської Федерації. Цілком її схвалюють 42% респондентів, з незначними застереженнями – 22,4%, з великими – 13,8%, не схвалюють – 21,8% респондентів. Найбільш підтримуваною реакцією Словаччини на російську інвазію в Україну є надання гуманітарної допомоги (підтримували 77,8% респондентів) і прийняття біженців із зони воєнного конфлікту (підтримували 74,6% респондентів). Також респонденти підтримують заборону поширення російської пропаганди про війну в Україні, запровадження жорстких санкцій проти Росії, а також жорстке обмеження видачі віз і перебування російських громадян у Словаччині. Навпаки, менше підтримки мають постачання української армії озброєння та військової техніки, припинення дипломатичних відносин з Росією та відмова для російських спортсменів в участі у заходах високого рівня. Відповіді респондентів суттєво відрізнялися залежно від того, як вони ставляться до членства Словаччини в НАТО. Респонденти, які не згодні з членством в НАТО, рідше виступають за відправку гуманітарної допомоги (63%) і прийом біженців із зони воєнного конфлікту (58,6%). Якщо запровадження жорстких санкцій проти Росії підтримували 70,2% респондентів, які згодні з членством Словаччини в НАТО, то серед тих, хто проти НАТО, лише 13,7%. 32,8% респондентів згодні з введенням жорстких санкцій проти Росії, навіть якщо це має знизити їх рівень життя, 33,1% не згодні, 34,1% респондентів не можуть відповісти. Більше половини респондентів (53,1%) переконані, що членство в НАТО наразі сприяє їхній безпеці, 29,1% респондентів дотримуються протилежної думки, а 17,8% респондентів не можуть прокоментувати це питання.

48,3% респондентів погоджуються з тим, що солдати НАТО допомагають захищати східний кордон Словаччини, 27,8% респондентів не погоджуються, 23,9% респондентів не змогли відповісти на це запитання. Зараз 54,5% респондентів схвалюють членство Словаччини в НАТО. Війна в Україні змінила ставлення респондентів до членства Словаччини в НАТО: 42,9% відповіли, що вони завжди були за членство в НАТО і схвалюють це сьогодні, 11,6% респондентів не були за членство в НАТО, але сьогодні вони його схвалюють, 9% респондентів були за членство в НАТО, але не схвалюють його сьогодні, а 36,5% не були за членство в НАТО і не схвалюють його навіть сьогодні. На запитання «У зв'язку з війною між Росією та Україною громадськість також обговорює геополітичне становище Словаччини, як нам орієнтуватися у світі», 37,3% респондентів відповіли, що вона має завжди або радше стояти осторонь. 47,1% відповіли, що слід шукати збалансовану позицію між Росією і Заходом, 7,4% – що скоріше або завжди варто бути на боці Росії, а 8,2% респондентів відповіли «інше». Найбільше на бік Заходу схиляються молодші респонденти, респонденти з Братиславського регіону та респонденти з вищою освітою. З іншого боку, результати опитування агентства «Фокус», проведеного наприкінці вересня 2022 р., свідчать, що підтримка перемоги України у війні серед словаків продовжує зростати. Перемогу України підтримують 47% респондентів. 27% респондентів на запитання «Як би ви хотіли, щоб закінчилася війна в Україні?» відповіли, що однозначно перемогою України, ще 20% сказали, що, можливо, перемогою України. Підтримка Путіна в Словаччині значно впала, популярність НАТО зросла, дві третини людей бачать у Росії загрозу. Дві третини вважають, що конфлікт в Україні є неспровокованою та невиправданою агресією Росії. Підтримка президента Росії Володимира Путіна в Словаччині значно впала після вторгнення в Україну. Якщо в березні 2021 р. 55 відсотків населення Словаччини сприймали його позитивно, то в березні 2022 р. – лише 28 відсотків. Згідно з опитуванням, Путіна дуже позитивно сприймають 5,8 відсотка людей, ще 21,8 відсотка – швидше позитивно. Скоріше негативно його сприймають 31,6 відсотка респондентів, а цілком негативно – 39,3 відсотка [2].

Проросійський Роберт Фіцо вимагав розслідування рішення уряду про поставку зброї Україні. Він впевнений, що при постачанні зброї Словаччина була зобов'язана просити згоди у Росії. Фіцо Р. навіть подав позов до суду за це порушення [50].

Отже безпекові стратегії Словаччини, до недавнього часу загалом адекватно відповідають на виклики російської агресивної політики. Втім, існує реальна загроза реваншу з боку промосковських сил. Проте їхня перемога на виборах 2023 р. не свідчить однозначно про кардинальну зміну підходу Словаччини до України.

Список використаних джерел:

1. Bezpečnostná Strtégia Slovenskej Republiky. URL: https://www.vlada.gov.sk/data/files/8048_bezpecnostna-strategia-sr-2021.pdf?csrt=7737338243821820660
2. Prieskum Eurobarometra: podpora Ukrajiny zo strany občanov EÚ je stabilná. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/press-room/20221205IPR60901/prieskum-eurobarometra-podpora-ukrajiny-zo-strany-obcanov-eu-je-stabilna>
3. Podpora Ukrajiny na Slovensku «vysychá materiálne aj morálne». URL: <https://spolok-archa.info/podpora-ukrajiny-na-slovensku-vysycha-materialne-aj-moralne/>